

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Hyvinvointialue, Helsingin kaupunki tai HUS

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Hyväksytty: aluehallitus 25.5.2026, § 96

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen päänostot

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue pitää esitystä kokonaisuudessaan pääosin kannatettavana ja oikeansuuntaisena. Lausunnon yksityiskohdat on esitetty kysymyskohtaisesti jäljempänä. Lausuntonsa keskeisinä viesteinä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue nostaa esiin kolme asiaa.

1. Uusi lapsiperhepalvelu on kannatettava ja se tulee säilyttää esityksen mukaisena. Sosiaalihuoltolain 18 §:n perhetyön, 29 §:n kasvatus- ja perheneuvonnan sekä lastensuojelulain 36 §:n mukaisen tehostetun perhetyön kokoaminen yhdeksi lapsiperhepalveluksi on uudistuksen yksittäisistä ehdotuksista vaikuttavin. Muutos purkaa päällekkäisiä palvelurakenteita, vähentää asiakkaan työntekijävaihtoksia ja palvelupolon pirstaleisuutta sekä mahdollistaa osaamisen joustavan kohdentamisen perheen tilanteen mukaan. Perheneuvolapalvelujen integroiminen samaan kokonaisuuteen on niin ikään perusteltua. On kuitenkin tarpeen varmistaa, että perheneuvolapalveluja on mahdollista saada jatkossakin. Ehdotus tulee säilyttää, vaikka osasta lastensuojelun asiakkuuksia siirtymistä sosiaalihuoltolain mukaisiksi asiakkuuksiksi voidaan käytännössä joutua arvioimaan tapauskohtaisesti. (Tarkemmin kohdassa 6.) Ehdotuksesta ei saa seurata tilanteita, joissa asukkaat eivät saa tarvitsemiaan palveluja. (Tarkemmin kohdassa 6.)

2. Ehdotettua sosiaalihuoltolain 47 §:ää sosiaalihuollosta vastaavasta viranhaltijasta ei tule hyväksyä esitetyssä muodossaan. Esityksen tavoitteet sosiaalihuollon sisältöjohtamisen vahvistamisesta ovat perusteltuja, mutta lailla pakottava yhden viranhaltijan malli puuttuu hyvinvointialueen itsehallintoon tarpeettomasti ja on sote-integraation tavoitteen vastainen. Esitys itse toteaa, että viranhaltijan vastuiden määrittely on hallintosäännössä ratkaistava asia. KHO:n vuosikirjaratkaisun 2024:124 valossa esityksen analogia terveydenhuollon vastaavaan lääkäriin loisi hyvinvointialueelle kaksi rinnakkaista, lailla suojattua sisältöjohtamislinjaa ja vaikeuttaisi sosiaali- ja terveydenhuollon integroitua johtamista. Pykälä tulee kirjoittaa uudelleen siten, että vastuun täyttäminen jätetään hyvinvointialueelle päätettäväksi. (Tarkemmin kohdassa 14.)

3. Eryistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoituksesta on luovuttava tai mitoitusta on nostettava merkittävästi. Esityksen tavoitteena on keventää kirjaamisvelvoitteita ja kohdentaa sosiaalityöntekijöiden työaika uudelleen, mutta samanaikainen 47 asiakkaan mitoitusta syö juuri sen säästön, joka kirjaamisen keventämisestä syntyisi. Mitoitusvaateesta tulisi luopua kokonaan. Mikäli vaade pidetään, lastensuojelulain mukaisten sosiaalityöntekijöiden mitoitusta tulee nostaa esimerkiksi 35 asiakkaaseen sosiaalityöntekijää kohden, jotta esityksen omat säästöoletukset voivat ylipäätään toteutua. (Tarkemmin kohdassa 11.)

Mikäli uusi mitoitusta kuitenkin säädettäisiin, siinä tulisi huomioida monilapsiset perheet ja tilapäisesti voisi asiakasmäärää pitäisi voida nostaa. Mitoituksen joustavuus tulisi huomioida myös lastensuojelun mitoituksessa.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan ehdotus on osin kannatettava ja oikeansuuntainen, joskin osaltaan muutokset ovat vaatimattomia suhteessa arvioituihin säästöihin. Parhaimmillaan ehdotus joustavoittaa ja nopeuttaa asiakkaan saamaa palvelua ja vähentää työntekijävaihdoksia. Ehdotus mahdollistaa osaamisen joustavamman käytön asiakkaiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi ja poistaa päällekkäistä työtä. Ehdotus myös mahdollistaa yhtenäisemmän ja asiakkaan näkökulmasta sujuvamman tuen. Esimerkiksi uusi lapsiperhepalvelu on kannatettava muutosesitys nimenomaan tästä näkökulmasta.

Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan asiakassuunnitelman norminpurun lisäksi olisi tärkeää purkaa sama velvoittava kohta myös laista työllistymisen monialaisesta edistämisestä (TYM-laki).

Yksityiskohdissa ja liitännäisissä muuhun lainsäädäntöön (esim. työllistämisen monialaisen edistämisen lainsäädännön puolella muutosten tarpeiden huomiointi) on korjattavaa. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue korostaa, että kustannusvaikutusten arviointi antaa väärän kuvan odotettavissa olevien säästöjen mittaluokasta. Esityksessä arvioidut säästöt ovat ylimitoitettuja erityisesti kuntouttavan työtoiminnan muutosten sekä kirjaamisvelvollisuuksien keventämisen osalta. Esitys myös aliarvioi ehdotettujen muutosten tietojärjestelmävaikutuksia. Toimeenpano edellyttää merkittäviä muutoksia sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmiin ja johtaa myös merkittäviin määrittely- ja koulutustarpeisiin. Myöskään ehdotettu voimaantuloaika ei ole toteutuskelpoinen, etenkin kun järjestelmätoimittajilla on useita muita päällekkäisiä toimeenpanovelvoitteita.

Hyvinvointialue korostaa, että vammaispalveluissa on elinikäiset asiakkuudet, jolloin asiakastietojen kirjaamisen merkitys, asiakassuunnitelmat ja omatyöntekijäisyys ovat erilaisia kuin toisilla sosiaalipalvelujen aloilla. Ehdotuksessa sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamiseksi ei ole kovin hyvin huomioitu vammaispalvelujen asiakasryhmää.

Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan palvelutarpeen arvioinnin poistaminen ja uuden lapsiperhepalvelukokonaisuuden muodostaminen sujuvoittaa sosiaalihuollon asiakkuuksien prosessisääntelyä ja uudistaa lapsiperhepalveluja, samoin kuin asiakassuunnitelman ja omatyöntekijän kohdentaminen niitä tarvitseville.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan ehdotukset vastaavat hallituksen esityksen tavoitteita pääosin, erityisesti palvelurakenteen selkeyttämisen, asiakaskeskeisyyden vahvistamisen sekä hallinnollisen kuormituksen keventämisen osalta. Yksityiskohdissa on kuitenkin vielä korjattavaa ja tarkennettavaa.

Esitykseen liittyy merkittävä riski kustannusvaikutusten yliarvioinnista. Rahoituksen vähentäminen perustuu osin laskennallisiin säästöoletuksiin tilanteissa, joissa hyvinvointialueiden tosiasiallinen palvelutarve ei vähene. Mikäli tehtäviä muutetaan tai poistetaan vain muodollisesti, mutta asiakkaiden tuen tarve säilyy ennallaan tai siirtyy toisiin palveluihin tai toimijoille, kokonaiskustannukset eivät alene, vaan ne siirtyvät palvelujärjestelmän sisällä.

Tällöin on vaarana, että hyvinvointialueiden rahoitusta vähennetään ilman vastaavaa todellista kustannusten alenemaa, mikä heikentää edellytyksiä järjestää lakisääteiset palvelut vaikuttavasti ja oikea-aikaisesti. Kustannusvaikuttavuuden parantaminen edellyttää, että rahoitusmuutokset perustuvat todellisiin, todennettavissa oleviin tehtävä- ja palvelutarpeen muutoksiin, ei pelkästään laskennallisiin arvioihin. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella ei ole esimerkiksi tehty päätöksiä sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen myöntämisestä, joista luopuminen on esityksessä huomioitu säästönä.

Esityksessä arvioidaan tietojärjestelmämuutosten kustannuksiksi noin 0,5M€ per hyvinvointialue. Luku on alimitoitettu ja todellinen kustannus on ainakin 3-4 -kertainen eli 1,5-2,0M€ per hyvinvointialue. Ehdotetut muutokset muuttavat merkittävästi asiakastietojärjestelmien toimintalogiikkaa, muun muassa palvelutarpeen arvioinnin muutos rikkoo nykyisen prosessirakenteen. Ylipäänsä järjestelmien peruslogiikkaa on syytä arvioida uudestaan muutosten johdosta. Suorien tietojärjestelmäkustannusten lisäksi hyvinvointialueiden tulee tehdä merkittäviä muutoksia muun muassa käyttöoikeuksien määrittelyihin ja rakenteisiin, yhdessä tarvittavien organisatoristen muutosten kanssa. Näiden lisäksi muutoksesta seuraa laaja henkilöstön koulutustarve.

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan pykäläesitys 5 a kokonaisuutena selkeyttää nykyistä lainsäädäntöä sekä tekee erityisen tuen tarpeen määrittelystä aiempaa ymmärrettävämmän. Lisäksi esitys täsmentää sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien välistä roolitusta. On myönteistä, että esityksessä korostetaan erityisen tuen tarpeessa olevan asiakkaan mahdollisuutta saada ohjausta ja neuvontaa matalalla kynnyksellä, monikanavaisesti ja oikea-aikaisesti.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue nostaa esiin erityistä tukea tarvitsevan lapsen määrittelyn 5 a pykälän 3 momentissa. Määrittely jää epäselväksi ja sellaisenaan muodostaa sosiaalihuoltolain sisälle yhden erillisen asiakassegmentin, joka pirstaloi asiakkaan palvelukokonaisuutta vastoin lapsiperhepalvelujen uudella sääntelyllä tavoiteltua sujuvaa ja asiakaslähtöistä palveluprosessia. Epäselvä ja keinotekoinen ylimääräinen asiakassegmentti kohdistaa tarpeettomasti ja epäjohdonmukaisesti ammattilaisten työtä eri asiakasryhmiin. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen määrittelmä tulisi sellaisenaan poistaa lainsäädännöstä ja mahdollistaa siten asiakkaiden ammattilaisten harkintaan perustuva, yksilöllinen tuen tarpeen arviointi lapsiperheiden sosiaalipalveluissa.

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan muutosehdotus 10a §:ään on kannatettava, koska siinä esitetään kaikkien sosiaalihuollon asiakasryhmien sisällyttämistä sosiaalipalveluissa toteutettavaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työhön. Muutos laajentaa ehkäisevän työn kohderyhmiä sosiaalipalveluissa ja tukee alueellista hyvinvointi- ja terveyseroja kaventavaa ehkäisevää työtä huomioiden eri-ikäiset asiakkaat.

Esitys sosiaalihuollon ammattihenkilön ilmoitusvelvollisuudesta terveydenhuoltoon asiakkaan tuen tarpeesta on tervetullut ja auttaa heikossa asemassa olevia pääsemään terveydenhuollon arvioinnin ja palveluiden piiriin. Esitykseen olisi hyvä tarkentaa, että ilmoitusta ei ole tarpeen tehdä, jos sosiaalihuollon ammattihenkilölle on käynyt asiakkaan kanssa työskennellessä ilmi, että henkilö on jo terveyspalveluiden piirissä.

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Kyllä

Perustelut tiiviisti?

Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan esitys on kannatettava ja selkeyttää sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen roolia suhteessa palveluihin. Sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen avulla voidaan vastata useisiin asiakkaiden tuen tarpeisiin. Niiden määrittäminen selkeästi erillisiksi tehtäviksi on hyvä asia. Se, että sosiaalityö ja sosiaaliohjaus eivät ole erillisiä palveluita, vaan ns. tosiasiallista toimintaa on hyvä parannus. Työn sujuvuutta parantaa se, ettei niistä tehdä erillistä hallintopäätöstä.

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Kyllä

Perustelut tiiviisti?

Muutosehdotus on tervetullut ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue kannattaa sitä vahvasti. Se mahdollistaa asiakaslähtöisemmän palvelukokonaisuuden toteuttamisen ja vähentää asiakkaan palvelupolun pirstaleisuutta sekä asiakkaan työntekijävaihdoksia. Se kokoaa pirstaleisen

palvelujärjestelmän yhdeksi selkeäksi lapsiperhepalveluiden kokonaisuudeksi ja vähentää asiakkaiden joutumista siirtymään palvelusta ja työntekijästä toiseen. Tämä parantaa palveluiden jatkuvuutta, laatua ja asiakaskokemusta. Uudistus mahdollistaa osaamisen joustavamman ja tarkoituksenmukaisemman käytön: ammattilaisia voidaan hyödyntää asiakkaan todellisen tuen tarpeen mukaan, riippumatta yksittäisistä pykälä- tai palvelurajoista. Näin tuki voidaan kohdentaa oikein ja oikea-aikaisesti, myös vaativammissa tilanteissa, ilman tarpeettomia palvelusiirtymiä. Ehdotus toteutuessaan vähentää hallinnollista työtä. Uudistuksen onnistuminen edellyttää kuitenkin, että lapsiperhepalvelu pystyy joustavasti vastaamaan erilaisiin ja muuttuviin tuen tarpeisiin.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue pitää tärkeänä, että kasvatus- ja perheneuvonnan palvelujen uudistamisessa turvataan lasten, nuorten ja perheiden oikea-aikainen sekä monialainen tuki. Erytystä huolta herättää perheneuvoloissa tehtävän psykologityön jatkuvuus ja riittävyys osana matalan kynnyksen ennaltaehkäiseviä palveluja. Hyvinvointialue katsoo, että jatkovalmistelussa on tärkeää arvioida muutoksen vaikutuksia lasten, nuorten ja perheiden palvelujen saavutettavuuteen, vaikuttavuuteen sekä henkilöstön osaamisen säilymiseen.

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan ehdotus on peruslähdekohtiltaan kannatettava ja yhdistää aiemmin erillisinä olleita palveluja, mutta sellaisenaan se ei ole riittävän selkeä eikä toteuttamiskelpoinen. Uusi palvelu vastaa todelliseen tarpeeseen: osallisuuden, toimintakyvyn ja arjen tukemiseen sekä mahdollistaa yksilöllisen ja ryhmämuotoisen tuen. Myönteistä on, että palvelu ei ole riippuvainen asiakkaan statuksesta (työtön, etuudensaaja, vammainen jne.) ja lähtökohtana on asiakkaan tarve.

Esitysluonnoksessa käytetty työikäisen määritelmä (15–74 vuotta) on epätarkoituksenmukainen ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue esittää sen muuttamista. Ikärajalle ei esitetä perusteluja. Ikärajoiltaan palvelun tulisi kohdentua tosiasiallisesti työikäiseksi määritellylle väestölle ollen yhdenmukainen muun sääntelyn ikärajojen kanssa. Työikäisen määritelmän lisäksi olisi huomioitava myös oppivelvollisuus. Kotoutumisajan maahanmuuttajien sulkeminen palvelun ulkopuolelle ei ole tarkoituksenmukaista.

Sosiaalihuoltolain 17 ja 17 a §:ien välinen suhde on esityksessä epäselvä. Esityksessä ei määritellä riittävän tarkasti, milloin 17 §:n mukainen yksilöllinen tuki on riittävää ja miten se eroaa sosiaalihuollon ammatillisesta asiantuntijatyöstä, milloin 17 a §:n mukainen työtoiminta on tarkoituksenmukaista, ja mikä työtoiminnan tosiasiallinen rooli uudessa kokonaisuudessa on. Hyvinvointialue katsoo, että erillinen työtoimintasäännös olisi yhdistettävissä 17 §:ään.

Esityksestä puuttuu selkeä raja lain työllistymisen monialaisesta edistämisestä (TYM-laki) ja sosiaalihuoltolain välillä. Työllistymisen monialaisen edistämisen lainsäädäntö tulisi päivittää vastaamaan esityksen mukaisia sosiaalihuoltolain muutoksia. Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan tässä yhteydessä tulee arvioida vaikutus TYM-lainsäädännön mukaisten ohjausten määrään sekä taloudellisiin ja toiminnallisiin vaikutuksiin. Ilman tätä riskinä on, että sosiaalihuollon kuormitus kasvaa ja uudistuksen perustavoitteet jäävät toteutumatta.

Työllisyysalueella ei ole osaamista tunnistaa asiakkaan yksittäisen sosiaalihuollon palvelun tarvetta. Riittää, että työllisyysalueella tunnistetaan asiakkaan sote-palveluiden arvioinnin tarve.

Esityksessä tulisi vielä selventää sosiaaliohjauksen ja työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelun eroa, kun molemmat tähtäävät osallisuuden lisääntymiseen.

Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan Kelan velvoittaminen toimittamaan hyvinvointialueelle tieto 6 kk toimeentulotukea saavista, ei ole linjassa lainsäädännön norminpurun tavoitteiden kanssa. Nykytilanteen kokemusten mukaan tarkoituksenmukaisempaa olisi, että Kela tiedottaisi toimeentulotukipäättökseen yhteydessä asiakkaita mahdollisuudesta ottaa itse yhteyttä sosiaalihuoltoon sekä tekisi huoli-ilmoituksen niistä asiakkaista, joiden osalta se tunnistaa mahdollisen sosiaalihuollon palvelutarpeen.

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

Hyvinvointialue huomauttaa, että vammaispalvelujen osalta on huomioitava vammaisten henkilöiden palvelutarpeen arvioinnin sidonnaisuus sosiaalihuoltolain palvelutarpeen arviointiin. Vammaispalvelujen osalta on säilytettävä mahdollisuus palvelutarpeen arviointiin sen jälkeen, kun mahdollinen sosiaalihuoltolain mukainen tuen tarpeen arviointi on tehty ja palvelut todettu riittämättömiksi.

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Kyllä

Perustelut tiiviisti?

Ehdotusten katsotaan olevan selkeitä ja toteutettavissa olevia.

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan asiakassuunnitelmaa ja omatyöntekijää koskevat ehdotukset ovat pääosin selkeitä ja lähtökohtaisesti toteutettavissa.

Asiakassuunnitelman norminpurun lisäksi olisi tärkeää purkaa sama velvoittava kohta myös laista työllistymisen monialaisesta edistämisestä (TYM-laki). Asiakassuunnitelmaa ei ole mahdollista päivittää tarvittaessa, jos monialainen suunnitelma tulee päivittää 3 kk välein. Kirjaamisvelvoitteen keventäminen katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Hyvinvointialue kiinnittää huomiota, että ehdotetut muutokset edellyttävät edellä kuvatusti merkittäviä tietojärjestelmämuutoksia.

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue esittää, että mitoitusvaateista luovutaan kokonaan. Mikäli mitoitusvaade pidetään ehdotetussa muodossa, esitetään lastensuojelun osalta mitoitusvaateen nostamista lastensuojelulain mukaisten sosiaalityöntekijöiden osalta esimerkiksi 35 asiakasta /sosiaalityöntekijä, muutoin ei kirjaamisvelvoitteiden vähenemisestä esitetyn säästön toteutumiseksi ole edellytyksiä.

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

34 § momentti 3: Asiakkuuden päättäminen ei selkeydy merkittävästi nykyisestä. Olisi toivottavaa, että laki ohjaisi vahvasti asiakkuuden päättämiseen aina kun asiakkuus ei ole aktiivinen. Muutoin asiakkuuksia jää roikkumaan, mikä vaikeuttaa työn määrän arviointia ja johtamista.

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Ehdotus on pääosin selkeä ja toteutettavissa oleva. Myönteistä on, että sosiaalityöntekijän erityisiä tehtäviä ei ole määritelty tarkasti, vaan ehdotettu muoto jättää hyvinvointialueelle liikkumavaraa kohdentaa sosiaalityöntekijöiden resurssia tarkoituksenmukaisella tavalla.

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue katsoo, että ehdotettua 47 §:ää ei tule hyväksyä esitetyssä muodossaan. Ehdotuksen tavoitteet sosiaalihuollon sisältöjohtamisen, omavalvonnan ja häiriötilanteisiin varautumisen vahvistamisesta ovat perusteltuja, mutta toteutus puuttuu hyvinvointialueen itsehallintoon tarpeettomasti ja on integraatiotavoitteen vastainen.

Hyvinvointialueen itsehallinnosta säädetään perustuslain 121 §:n 4 momentissa, ja johtamisrakenteen organisointi kuuluu hyvinvointialueen valtuustojen päättämään hallintosääntöön. Esitys itse toteaa sivulla 261, että viranhaltijan vastuiden määrittely "on lähtökohtaisesti kunkin alueen hallintosäännössä ratkaistava asia" ja että useimmilla hyvinvointialueilla on jo nykyisellään nimetty vastaavat tehtävät hoitava viranhaltija. Lailla pakottava yhden viranhaltijan malli on tähän nähden ylimitoitettu eikä esityksessä osoiteta, että nykyjärjestely olisi tuottanut ongelmia, joita ei voitaisi korjata muulla tavoin.

Esitys perustelee 47 §:n analogialla terveydenhuoltolain 57 §:n vastaavaan lääkäriin. Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 2024:124 todennut, ettei vastaavan lääkärin johto- ja valvontavastuuta ole mahdollista jakaa hyvinvointialueella millekään muulle taholle. Vastaavan oikeuskäytännön muodostuminen sosiaalihuollon puolelle loisi hyvinvointialueelle kaksi rinnakkaista, lailla suojattua sisältöjohtamislinjaa ja vaikeuttaisi sosiaali- ja terveydenhuollon integroitua johtamista — vastoin sote-uudistuksen keskeistä tavoitetta.

Esitetyt vastuut tulisi voida määritellä tarkemmin hyvinvointialueen itsehallinnon piirissä ja jakaa eri viranhaltijoille kunkin alueen johtamisjärjestelmää tukevasti. Riittävää olisi, että laissa todettaisiin

hyvinvointialueen velvollisuus huolehtia sosiaalihuollon sisältöjohtamisesta ja että näiden vastuiden hoitamiseen on osoitettava riittävää sosiaalihuollon asiantuntemusta. Tehtävien ja vastuiden organisointi sen sijaan tulee jättää hyvinvointialueen päätettäväksi.

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan esityksen tavoite vähentää kirjaamiseen ja arviointiin kuluvaan aikaan ja purkaa lakisääteisiä kirjaamisvelvoitteita on kannatettava ja sitä on monin tavoin nykyiselläänkin jo tehty muun muassa hyödyntämällä tekoälyä. Esitys sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta edellyttää kuitenkin vielä selkeyttämistä muun muassa siitä, mikä on ”oleellista ja riittävää”. Myös 44 § ”Asiakkaan sosiaalihuollon järjestämisen ja toteuttamisen sekä oikeusturvan kannalta olennaiset tapahtumat, joissa asiakkaan asiaa on käsitelty” tarvitsee täsmennystä ja valtakunnallista ohjausta, mikäli toivotaan yhdenmukaista kirjaamista.

Asiakastietojen kirjaamiseen liittyvillä kevennyksillä haetaan säästöjä, joten on oleellista, että kevennyksiä toteutuu kaikkien asiakasryhmien kirjaamisessa, nyt esimerkiksi vammaispalvelujen osalta huojennuksia ei ole juuri havaittavissa. Kirjaamisesta säästyvä työmäärä tulisi huomioida muun muassa henkilöstömitoituksia määriteltäessä.

Monialaisessa työssä (mm. työllisyyspalvelut) on tärkeää voida hyödyntää asiakastietoa yli organisaatorajojen. Tiedonvaihto tulisi kuitenkin toteuttaa teknisesti näkyvyyksillä esim. Kanta-järjestelmän kautta, nykyisen käytännön sijaan, jossa työntekijät joutuvat tuplakirjaamaan tiedot eri järjestelmiin.

Ehdotetut muutokset muuttavat merkittävästi järjestelmien toimintalogiikkaa sekä käyttöoikeusmäärittelyjä.

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

Muutokset ovat selkeät ja mahdollisesti kasvattavat hyvinvointialueen asiakasmaksutuloja. Esityksen tulisi pitää sisällään muutoksen säännöllisestä kotihoidosta perittävän asiakasmaksun perusteena olevien palvelutuntien määräytymiseen siten, että laskutus tapahtuisi suunniteltujen palvelutuntien sijaan toteutuneiden palvelutuntien perusteella. Nykylainsäädännön mukaan asiakasmaksun perusteena olevat palvelutunnit pohjautuvat asiakkaan suunniteltuun palvelutarpeeseen. Tosiasiallisesti asiakkaan palvelutarve vaihtelee eri ajanhetkinä muun muassa asiakkaan toimintakyvyn mukaisesti ja tämä voi vaikuttaa asiakasmaksutuottojen kertymiseen negatiivisesti. Lisäksi suunnitelmaperusteinen laskutus ei edistä kotihoidon asiakkaan asemaa, kun maksupäätökset eivät elä reaaliajassa asiakkaan kunkin hetken palvelutarpeen mukaisesti. Teknisesti toteumaan perustuva asiakasmaksulaskutus prosenttiosuuksien mukaan olisi pienin muutoksin mahdollista toteuttaa, mutta nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista sitä.

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

Muutokset pykälään 45 § ovat kuraattoripalveluiden näkökulmasta kannatettavia.

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan esitysluonnos ei kaikilta osin anna riittävän kattavaa eikä täsmällistä kuvaa lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista. Erityisesti kirjaamisvelvoitteiden keventämiseen liittyvät säästöarviot vaikuttavat ylimitoitetuilta, ellei niillä ole vaikutusta muun muassa nykyisiin mitoitustuvaateisiin sekä työnjaon kysymyksiin, sillä kirjaamiskäytäntöjä on jo nykytilanteessa pyritty merkittävästi järkevöittämään ja hyödyntämään tekoälyä. Huomioitavaa on myös mahdollisten tietojärjestelmien kehittämisen aiheuttamat kustannukset, joihin lakiesityksessä ei ole otettu kantaa.

Hyvinvointialueiden näkökulmasta taloudelliset vaikutusarviot ovat osin epäloogisia. Esitysluonnoksen talouslaskelmat ja niiden paikoin ristiriitaiset perustelut eivät mahdollista realistista arviota uudistuksen kustannuksista ja säästöistä hyvinvointialueilla. Laskelmat perustuvat suurelta osin vanhentuneeseen tietopohjaan (vuoden 2024 tietoihin), vaikka toimintaa on uudistettu merkittävästi vuoden 2025 aikana. Myös asiakasmäärien vähenemiseen perustuvat oletukset ovat heikosti perusteltuja ja nojaavat vanhentuneeseen tietopohjaan.

Lisäksi kuntouttavaan työtoimintaan liittyneen valtion erilliskorvauksen poistumisen tosiasiallisia vaikutuksia ei ole huomioitu riittävän selkeästi ja perustellusti, eikä useita keskeisiä kustannuseriä, kuten matkakorvauksia, koordinoitua ja viranomaisyhteistyötä, ole sisällytetty arvioihin. Hyvinvointialueiden kannalta keskeinen uudistuksen nettovaikutusarvio puuttuu.

Myöskään valtiovarainministeriön vuoden 2027 julkisen talouden suunnitelman (2027–2030) mukaiset sote rahoituksen tehtävämuutoksia koskevat arviot eivät vastaa hallituksen esityksessä esitettyjä lukuja, vaan valtiovarainministeriön arviot kustannusvaikutuksista ovat selvästi matalammat.

Hyvinvointialueiden kannalta keskeinen nettovaikutusarvio puuttuu.

Valtiovarainministeriön vuoden 2027 julkisen talouden suunnitelman 2027-2030 mukaiset sote-rahoituksen tehtävämuutoksia koskevat arviot eivät myöskään täsmää hallituksen esityksessä esitettyihin lukuihin. Valtiovarainministeriön arviot kustannusvaikutuksista ovat selvästi matalammat.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue katsoo, että lakimuutosten yhteisvaikutukset tulee arvioida nykyistä kattavammin. Erityisesti tulee huomioida eri lakimuutosten vaikutusten kasautuminen samoille asiakkaille sekä vaikutukset lapsiin ja nuoriin.

Ruuth Terhi

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue - Aluehallitus 25.5.2026, § 96